

Gárdonyi Géza
Az öreghonvéd

Öreghonvéd, fakó panyókás sipkában
ballagdál az utcán csöndes egymagában.
A szakála fehér; a keze remegő.
Meg-megáll s kitér, hol sok a járókelő;
botra támaszkodik, és néz szomorúan.
Oly idegen köztünk, oly fáradt, bágyadott!
... Ha öreghonvéddel találkozol fiam,
térj ki, és emeld meg szépen a kalapod!

Lásd ez az öreg is gyermek volt hajdanán,
eleven, mint te vagy, s tekintete vidám;
orcáin a tavasz rózsái virultak;
szólíták öcsémnek, fiamnak, ifjúnak.
Haj, de zivatar jött az ő tavaszára:
megrendült az ország s ő kardot ragadott...
... Ha öreghonvédnek pillantasz arcára,
emeld meg fiacskám szépen a kalapod!

Ez öreg bácsinak fiatal korába
gyulladt ki nagy lánggal az ország határa,
s dőlt ránk a sok gyilkos rabló vad haramja; –
fejünkre megkondult a halál harangja.
A hazát menteni előállt a bátor,
s, hej, sok mező ivott piros vérharmatot...
... Ha öreghonvéddel találkozol bárhol,
emeld meg fiacskám szépen a kalapod!

Bizonytal volt egy ház, ahol az ő nevét,
esténként térdelve, könnyezve rebegék.
„Őrizd meg jó Isten a harcban apánkat!”
S ő is imádkozott: „Őrizd meg hazánkat!”
Ki tudja, hogy fakó régi atillája
hány mély sebet takar, mit a honért kapott...
... Kegyelettel nézz a vén honvéd arcára
s emeld meg fiacskám szépen a kalapod!

Tudod-e mit jelent: Isaszeg, Branyiszkó,
Kápolna, Segesvár, Budavár, Nagy-Salló?
Ez az öreghonvéd beszélhetne róla!
De hallgat ő. S hallgat a zöldelő róna.
S tudod-e mit jelent Nájgebájde s Arad,
Kufstein és Josefstadt? – Jobb is, ha nem tudod...
... Mikor eléd kerül egy ily rokkant alak,
emeld meg fiacskám szépen a kalapod.

Lásd, az öreg ember olyan, mint az árnyék,
melynek napja lement, de valamit vár még:
nem tőlünk, nem is a nemzet királyától,
csak a halált várja Istentől magától.
... Ha nem is ismered, sohasem is láttad,
köszönj neki fiam, mint öregapádnak,
akár jó ruhát hord, akár koldusbotot...
emeld meg fiacskám szépen a kalapod!

*(In: Fűzfalevél, nyárfalevél, 1904;
Az Én Újságom, 1905/7*)*

* Rövidítve, az első és az ötödik szakasz elhagyásával jelent meg.